

Tentoonstellingsontwerp door Kossmanndejong en AFARAI

Onze koloniale erfenis, Tropenmuseum

Kossmanndejong is samen met AFARAI verantwoordelijk voor het concept en ontwerp voor de tentoonstelling. Dit onderwerp vraagt om een kritische houding van het ontwerpteam, daarom werd vanaf het begin meerstemmigheid en dialoog opgezocht. De samenwerking tussen deze ontwerpburo's – en met het museum, talloze partners, experts en ervaringsdeskundigen – zorgde voor continue spiegeling en bevraging. Samen gingen ze op zoek naar een concept dat zowel inhoudelijk als scenografisch tot de verbeelding spreekt. Zo ontstond het idee van Spaces of Togetherness, tot uitdrukking gebracht in 9 “scenes” met ieder een eigen thema.

Een verhalende ruimte

Bij de vertaling van inhoud naar ruimtelijke beleving zoeken de ontwerpers steeds naar een poëtische en metaforische manier om de essentie te vangen. De eerste blik moet meteen voelbaar maken waar het inhoudelijk over gaat. Zo stap je in de eerste scene in een ruimte die is gevormd door cirkels van blauwe voile die als druppels uiteen waaieren vanuit een centraal punt. Het verbeeldt de aantrekkingskracht die de inheemse culturele “schatten” uitoefenden op de koloniale mogendheden. Niet de koloniale positie, maar de bestaande inheemse cultuur, staat zo letterlijk centraal in de ruimte. Verderop gaat het over het koloniale wereldbeeld van de aarde als supermarkt, waarin alles eenvoudig te koop en beschikbaar is. Dit is vertaald naar een modulair ingerichte ruimte die is opgebouwd uit groene supermarktkratjes. Kleur is door de gehele tentoonstelling ingezet als belangrijk structurerend middel. Omdat de hele tentoonstelling een aaneengesloten ervaring is met nauwelijks tussenwanden, bieden de kleuren houvast tussen de verschillende scenes en thema's.

Spaces of Togetherness

In het normatieve koloniale geschiedenisverhaal ontbreken de andere perspectieven of blijven die gepresenteerd in de marge. Het museum heeft zelf lang onderdeel uitgemaakt van dit normatieve systeem, haar collectie is grotendeels gehaald uit de voormalige Nederlandse koloniën. Er werd enkel verzameld waar de kolonisator op dat moment waarde aan hechtte. Maar wat was de waarde binnen de oorspronkelijke context voor de mensen die de objecten hadden gemaakt, gebruikten en bezaten? En vooral: wat verzamelde de koloniale overheersers niet? De verhalen buiten het normatieve koloniale systeem zijn per definitie onzichtbaar en afwezig omdat ze niet werden opgemerkt of van belang werden geacht. Hoe kunnen we dan toch ruimte maken voor die andere perspectieven?

De tentoonstelling is daarom opgezet vanuit de grondgedachte dat er buiten het normatieve systeem en ondanks dit systeem, er altijd ruimte was waar veerkracht, creativiteit en verzet mensen samenbracht om samen controle te behouden over hun eigen leven. Deze plekken, gewoontes en rituelen, deze “spaces of togetherness”, vormen de basis van het ontwerpconcept. Voor elk thema is een eigen space of togetherness het startpunt, en speelt de koloniale collectie een bijrol. Hiermee is letterlijk ruimte gemaakt voor de cultuur die bestond en ontstond buiten of ondanks het koloniale systeem. Zij vormen een contrast met het koloniale systeem maar gaan er ook de dialoog mee aan. De grenzen zijn vaak poreus. Dit wordt vooral duidelijk bij het thema spiritualiteit. Waar de kerk eerst deel was van het koloniale systeem, werd zij geleidelijk ook steeds meer vermengd met inheemse spiritualiteit en kon de kerk soms ook juist een broeinest worden van verzet tegen het koloniale systeem. Spaces of togetherness zijn een gegeven van alle tijden en plaatsen en daarmee herkenbaar voor iedereen.

Ruimte voor complexiteit

De koloniale erfenis heeft impact op ongeveer alles in ons dagelijks bestaan, van macro-economisch systeem tot taalgebruik en van godsbeleving tot ons dagelijks eten. Het was dan ook de uitdaging om deze complexe veelvoud in een heldere inhoudelijke en ruimtelijke structuur te vangen. Daarbij lieten de ontwerpers zich leiden door de architectonische opzet van het gebouw zelf. Het museum bestaat uit open galerij-zalen rondom een monumentale atriumruimte. Hoewel dit ruimtelijk om een lineaire vertelling vraagt, kunnen er visueel wel degelijk onderlinge verbanden gelegd worden. Ze wilden juist voor deze tentoonstelling het gebouw een prominente rol geven in de scenografie. De neoklassieke bogen geven ritme en structuur en in het ontwerp worden visuele verbanden expliciet ingezet door bijvoorbeeld zitgelegenheid te bieden voor een boog of door het namenmonument te plaatsen op de meest prominente centrale plek, zodat zij vanuit alle galerijen rondom zichtbaar is.

Kossmanndejong

Kossmanndejong zijn experience architects in Amsterdam die meeslepende, verhalende ruimtes creëren voor interactie, inspiratie en verbinding. Sinds 1998 zijn ze toonaangevend in het ontwerpen van tentoonstellingen en bezoekerservaringen en ontvingen ze talrijke nationale en internationale prijzen, waaronder driemaal op een rij de European Museum of the Year Award, in 2022 gewonnen door het Museum van de Geest. Kossmanndejong werkt

wereldwijd voor musea, bedrijven, evenementen en openbare ruimtes en excelleert in het creëren van inhoudelijke concepten voor een divers publiek. Uitgebreid onderzoek, sterke integratie met de architectuur en intensieve samenwerking met talloze partijen kenmerkt het proces van Kossmanndejong, en stelt de ontwerpers in staat om bezoekers een bijzondere ervaring te bieden.

Recente projecten zijn het Groote Museum in Artis Amsterdam, het Amsterdam Almere Paviljoen op de Floriade in Almere, en Ons Land in Museum Sophiahof Den Haag.

Kijk op www.kossmanndejong.nl voor meer informatie.

AFARAI

AFARAI is an Amsterdam-based architectural agency that specializes in spatial design and strategy, led by architect Afaina de Jong. The studio's aim is to cross the boundaries of the traditional architecture practice by dealing with the existing city with an intersectional and interdisciplinary approach, integrating theory and research with design. As a studio AFARAI considers itself a feminist practice that encourages change on social and spatial issues and that accommodate differences.

www.afarai.com